

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри управління навчальними закладами та педагогіки вищої школи Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Драч Ірини Іванівни

на дисертаційне дослідження **Прохор Ірини Петрівни**

«Тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції»,

подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою

В умовах зростання ролі державно-приватного партнерства у розвитку Європейського простору вищої освіти та тенденцій розвитку вищої освіти (масифікація, диверсифікація, глобалізація, посилення конкуренції) важливого значення набуває розроблення та реалізація стратегії розвитку приватного сектору вищої освіти України та запровадження відповідних механізмів управління нею на національному та інституційному рівнях. Особливої актуалізації ця проблема набуває в умовах імплементації нового Закону України «Про вищу освіту», який розширює рівень університетської автономії та відповідальності університетів за якість вищої освіти.

Необхідність конкретизації шляхів європейської інтеграції України, де реформа вищої освіти визнана як один із ключових пріоритетів (положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Програма діяльності Уряду на 2015–2016 роки, Стратегія сталого розвитку «Україна 2020»), дотримання орієнтирів для розбудови Європейського простору вищої освіти, визнаних у відповідних документах, передбачає модернізацію управління системою вищої освіти з метою підвищення ефективності діяльності вищих навчальних закладів, зокрема, і приватної форми власності. З огляду на це, а також через відсутність цілісного педагогічного дослідження щодо означеної проблеми актуальність рецензованої дисертації І. П. Прохор «Тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції» не викликає сумнівів.

Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідної роботи Інституту вищої освіти НАПН України за темою «Автономія та врядування у вищій освіті», яка має державний реєстраційний номер. Тема дисертації

належним чином затверджена та закоординована.

Зміст автореферату відповідає змісту дисертації, а той, у свою чергу, повністю висвітлений у публікаціях у фахових виданнях, достатніх за кількістю. Список друкованих робіт засвідчує також, що І. П. Прохор відома і в міжнародному науковому просторі.

Визначаючи логіку наукового пошуку, дослідниця виокремлює низку суперечностей між необхідністю удосконалення діяльності приватної вищої освіти України й недостатністю наукового обґрунтування теоретичних засад управління вітчизняною приватною вищою освітою з урахуванням європейського досвіду. Подолання цих протиріч покладене нею в основу загальної стратегії дослідження, що віддзеркалюється в методології, меті, завданнях, змісті, гіпотезі, виборі предмета дослідження. Заслуговують на схвалення чіткість і вмотивованість наукового апарату дослідження, всі складові якого знаходяться в логічному взаємозв'язку. Обрані методи відповідають меті та завданням дослідження.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, підтверджуються теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій дослідження, ґрунтовним аналізом наукових джерел. Вірогідність отриманих авторкою наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони базуються на фундаментальних положеннях сучасної філософії, педагогіки та психології, використовують досягнення вітчизняних та зарубіжних науковців у галузі управління. Результати дослідження цілком адекватні суті та конкретним завданням дослідження, досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів, що дало змогу автору ґрунтовно окреслити гіпотезу дослідження. Одержані дисертанткою результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті. Результати й висновки дисертаційної роботи можуть бути використані для змістового збагачення навчальних курсів з теорії та методики управління освітою, загальної педагогіки, для розроблення навчально-методичної літератури, а також у подальших наукових розвідках.

На підтримку заслуговує й обрана автором логіка викладу змісту та основних результатів дослідження. Дисертаційне дослідження відрізняється чіткою структурою та цілісністю викладеного матеріалу. Розділи дисертації є логічно завершеними, взаємопов'язаними, містять висновки, які відповідають їх змісту. Змістовними та цікавими є додатки до дисертації. Ґрунтовною є характеристика джерельної бази дисертаційної роботи (712 найменувань), що є достатньою для висвітлення теоретичних і практичних аспектів проблеми виокремлення тенденцій в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції. Особливо слід відзначити використання дисертанткою великої кількості джерел іноземною мовою (186). За вітчизняних реалій сьогодення такий аспект нам видається особливо науково значущим, оскільки свідчить про те, що у фокусі дослідницької уваги перебуває європейський вимір досліджуваної проблеми.

Оцінюючи дисертаційну роботу за параметром новизни, слід відзначити, що вона є цілком очевидною і вбачається, насамперед, у ретельному обґрунтуванні сукупності тих факторів, які дозволили дисертантці здійснити цілісне дослідження щодо виявлення тенденцій управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції.

Аналізуючи безпосередньо зміст проведеного дослідження, зауважимо, що цілком погоджуємось із І. П. Прохор стосовно того, що управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції має розглядатися як цілеспрямована взаємодія суб'єктів управління в особі держави, органів громадського самоврядування, засновників та керівників закладів вищої освіти. Автор слушно зазначає, що формування такого партнерства в приватній освіті здійснюється шляхом переходу від суб'єкт-об'єктної до суб'єкт-суб'єктної моделі управління, що в результаті трансформується у співуправління.

З метою з'ясування особливостей управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції дисертанткою проведено ґрунтовний компаративний аналіз управління державною та приватною вищою освітою, результати якого подані у таблиці А.1 додатку А дисертації. Уточнення змісту

ключових понять управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції, а також аналіз основних підходів до визначення принципів управління вищою освітою дали змогу дослідниці виявити власне бачення змісту системи принципів управління вітчизняною приватною вищою освітою. Це – принципи адаптивності, диверсифікації, пропорційності і збалансованості, прозорості (с. 58–59). Виокремлені принципи характеризують глибоке розуміння дисертанткою особливостей управління педагогічними системами в умовах трансформаційних процесів, що характеризують сучасне суспільство.

Науковий інтерес викликають результати проведеного дисертанткою глибокого аналізу організаційно-педагогічних та соціально-економічних передумов, етапів та особливостей розвитку приватної вищої освіти України. Цілком погоджуємося з позицією авторки дослідження, що стратегічними завданнями управління розвитком приватної вищої освіти в Україні є трансформація кількісних показників освітніх послуг у якісні. Це означає підвищення якості освіти на основі інтеграції до світового освітньо-наукового простору, демократизацію усіх сфер діяльності, виконання наукових досліджень на замовлення бізнесу, посилення співпраці з роботодавцями.

Обґрунтування тенденцій розвитку приватної вищої освіти в Україні в умовах європейської інтеграції здійснено дисертанткою через призму провідного досвіду діяльності приватної вищої школи у країнах Європейського Союзу. Безумовним науковим здобутком авторки дослідження є виокремлення тенденцій в управлінні приватною вищою освітою України:

- модифікація управління через диверсифікацію інституціональних структур приватної вищої освіти;
- трансформація моделі фінансування приватної вищої освіти у напрямі приватно-державного партнерства;
- актуалізація управління якості через розвиток внутрішніх інституційних структур забезпечення якості вищої освіти у приватних закладах вищої освіти.

Ми підтримуємо думку дослідниці щодо важливості врахування

зазначених тенденцій задля підвищення ефективності управління вітчизняною приватною вищою освітою.

Цілком слушною видається запропонована дисертанткою класифікація приватних закладів вищої освіти:

за рівнем розвитку – новаторські інноваційні заклади; ліцензовані та акредитовані заклади, які не досягли стабільності; заклади, орієнтовані виключно на отримання прибутку;

за рівнем втручання держави в управлінські процеси – приватні неприбуткові університети, які користуються державною підтримкою;

за метою здійснення освітньої діяльності – неприбуткові і прибуткові заклади вищої освіти.

Власним здобутком автора є виокремлення найбільш перспективних інституціональних форм приватної вищої освіти в умовах європейської інтеграції. Це:

– розвиток таких типів прибуткових приватних закладів вищої освіти, як підприємницького, корпоративного, франчайзингового університетів;

– запровадження в освітній процес короткострокових професійних програм, орієнтованих на ринок праці;

– розширення зв'язків з підприємствами та громадськими організаціями через створення освітніх корпорацій та консорціумів;

– впровадження в освітній процес сучасних інформаційних технологій для залучення більшої кількості студентів через технологію дистанційного навчання (створення моделі віртуального університету).

Ми поділяємо висновок дисертантки щодо необхідності актуалізації управління якістю через розвиток внутрішніх інституційних структур забезпечення якості вищої освіти у приватних закладах вищої освіти, доцільності розроблення і запровадження системи контролю якості, що відповідає вимогам Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Нам імponує позиція дослідниці, яка зазначає, що серед завдань щодо розроблення внутрішніх систем якості ключовим положенням є наступне: результати оцінювання якості

використовуються не для покарань, а для розроблення рекомендацій щодо поліпшення роботи.

Здобутком І. П. Прохор є розробленні рекомендації щодо управління приватною вищою освітою в умовах європейської інтеграції, які спрямовані на: вдосконалення інституціональних структур приватної вищої освіти; урізноманітнення джерел фінансування; створення інституційних структур забезпечення якості вищої освіти. На особливу увагу заслуговують рекомендації, спрямовані на диверсифікацію джерел фінансування приватних закладів вищої освіти. Дисертанкою окреслено конкретні пропозиції щодо внесення змін до Господарського кодексу України в частині можливості здійснення некомерційної господарської діяльності приватними закладами вищої освіти; Податкового кодексу України і іншого податкового законодавства в частині спрощеної процедури отримання закладами вищої освіти, утвореними у формі державної, комунальної та приватної установи, неприбуткового статусу; до указу Президента України від 16 червня 1995 р. № 451/95 «Про Положення про національний заклад (установу) України» в частині можливості набуття статусу національного приватними закладами вищої освіти (с. 188).

Отже, зміст рецензованої роботи свідчить про ґрунтовність та багатоаспектність дослідження, творче застосування як загальнонаукових, так і спеціальних методів дослідження, що дозволило досягти поставленої мети і розв'язати окреслену сукупність теоретичних і прикладних дослідницьких завдань.

Опрацьовані, систематизовані, узагальнені результати дослідження пройшли належну апробацію, були представлені на чисельних міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференціях, семінарах та форумах.

Отримані результати можна використовувати в системі управління приватними вищими навчальними закладами, у підвищенні кваліфікації науково-педагогічних та керівних кадрів, у професійній підготовці магістрів з педагогіки вищої школи та управління навчальними закладами. Матеріали дослідження є корисними для здійснення подальших наукових пошуків у галузі

освітнього менеджменту, професійної педагогіки, філософії освіти.

Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому позитивно, висловимо зауваження і дискусійні питання.

По-перше, у тексті дисертації бажано би було пояснити, яким чином були реалізовані результати дослідження при підготовці проекту концепції створення першого в Україні Міжнародного освітнього консоціуму «Перший міжнародний корпоративний університет», розробленні змістовних модулів «Приватна вища школа в системі сучасної освіти України», «Управління приватною вищою освітою України» навчальних та робочих програм курсу «Педагогіка вищої школи», конкретизуючи таким чином опис практичного значення одержаних результатів.

По-друге, нам видається, що у дослідженні доцільним було би посилення аналізу теоретичних основ управління приватною вищою освітою. Окрім розгляду ключових понять та принципів управління приватною вищою освітою, варто було б виокремити та науково обґрунтувати закономірності та підходи до управління приватною вищою освітою. Натомість у змісті першого розділу дисертації «Теоретичні основи управління приватною вищою освітою» превалює розгляд історичних аспектів становлення та діяльності приватних навчальних закладів, аналіз нормативно-правових актів, які регламентують загальну структуру вищої освіти України, а також аналіз наукових праць, присвячених розвитку приватної освіти окремих країн та досвіду діяльності приватної вищої школи України та інших країн світу.

По-третє, вважаємо, що у першому розділі дисертації доцільно було здійснити огляд сучасних дисертаційних досліджень щодо наукових основ управління педагогічними системами, що дало би змогу зробити теоретичний аналіз досліджуваної проблеми більш ґрунтовним.

По-четверте, вважаємо, що з огляду на системність розкриття теоретичних основ управління приватною вищою освітою бажано було б детальніше розкрити взаємозв'язок принципів та тенденцій управління приватною вищою освітою.

По-пя'те, доцільним, на нашу думку, було би не лише проаналізувати

досвід практичного застосування стратегічного планування в системі управління приватною вищою освітою, а і представити власне бачення використання в управлінській діяльності приватних закладів вищої освіти інструментів стратегічного планування, зокрема, стратегій інституційного розвитку (диференціації; вертикальної, горизонтальної та прогресивної інтеграції).

Зроблені зауваження не зменшують наукового значення проведеного дослідження. Вивчення дисертації дає підстави для загального висновку, що науковий пошук забезпечив досягнення поставленої мети. Дисертаційні матеріали свідчать про високий рівень дослідницької культури та наукової зрілості автора.

Дисертаційна робота Прохор Ірини Петрівни є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для теорії і методики управління освітою. У роботі отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання, яке полягає у виявленні та науково-теоретичному обґрунтуванні тенденцій в управлінні приватною вищою освітою України та розробленні рекомендацій щодо його модернізації в умовах європейської інтеграції.

Дисертаційна робота «Тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції» заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника” (пп. 9, 11, 12 і 13), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Прохор Ірина Петрівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри управління навчальними
закладами та педагогіки вищої школи
Інституту менеджменту та психології
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

підпис І. І. Драч
ЗАСВІДЧУЮ:
Нач. від. роботи з персоналом